

Bölüm 8

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SPOR VE FARKLI DEĞİŞKENLERİN BAŞARI YÖNELİMLERİ VE KARIYER KARARLARINA ETKİSİ

Bülent TATLISU¹
İnci SEÇKİN AĞIRBAŞ²

GİRİŞ

Eğlence içeren ve mücadele gerektiren spor kavramının temelinde, avlanma ve korunma gibi yaşamsal nedenler için kullanılan fiziksel aktiviteler yatmaktadır (Ağırbaş, Tatlısu, ve Karakurt, 2021; Albayrak ve ark., 2021). Spor aslında fiziki sağlık yönündeki etkilerinin yanı sıra maddi ve manevi faydaları da vardır (Zeze ve ark., 2021; Tatlısu, Ağırbaş, & Uçan, 2022). Yani spor kapsamlı bir şekilde fiziksel, psiko-motor, zihinsel ve psiko-sosyal yönlerden etkilidir (Türker, 2020). Sportif faaliyetlerde disiplin son derece önemlidir ve bu sayede başarıyı süreklilik haline getirmek hedeflenir. Bu durum sporcuların spor harici yaşantılarında da başarı hedefleri oluşturma alışkanlıkları kazanmasına katkı sağlayabilir.

Başarıya yönelik çalışmalar, başarılı olmak ve hedefine ulaşmak isteyen kişilerin bazı özelliklerini inceleyen çalışmalar ile başlamaktadır (Steinkamp, 1984; Nicholls, 1984; Ames, 1984 & Dweck, 1986). Başarı yönelimi, amaçlara ulaşma arzusuyla ortaya çıkan zihinsel süreçler ve aktivitelerdir (Deshon & Gillespie, 2005). İnsanların hedeflerine ulaşmak için kendi başarılarını değerlendirmelerinin yanı sıra üzerlerine düşen görev ve sorumluluklarında üstelerinden gelmeleri, başarı yönelimindeki amaçlarını yansıtmaktadır (Ames, 1992). Dweck ve Leggett (1988). Dweck ve Leggett (1988) başarı yönelimini “yeteneği geliştirmeye yönelik olan öğrenme yönelimi” ve “yeteneği ispatlama veya yeteneksiz görünmekten kaçınmaya yönelik olan performans yönelimi” olarak iki farklı yönelimden bahsetmiştir. Bütün bunlar düşünüldüğünde ve literatür incelendiğinde başarı ihtiyacı, başarıyı etkileyen öğrenilmiş bir davranış olarak karşımıza çıkmaktadır (McClel-

¹ Öğr. Gör., Bayburt Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi Antrenörlük Eğitimi Bölümü
btatlisu@bayburt.edu.tr

² Öğr. Gör., Bayburt Üniversitesi, Demirözü Meslek Yüksekokulu, inciagirbas@bayburt.edu.tr

mandır yapıldığından ziyade, aktif olarak spora katılımın önemli etkileri olduğu söylenebilir. Bu nedenle üniversite öğrencilerin gelecekleriyle ilgili planlamalar yaparken, sporun onları destekleyeceği bir yaşam tarzı olabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla sporun etkisinin farklı açılardan incelemeler yapılması ve üniversitede hangi bölümde olursa olsun öğrencilerin spora yönlendirilmesi önerilir.

KAYNAKÇA

- Ağırbaş, Ö, Tatlısu, B. Karakurt, S. (2021). *Geçmişten günümüze sağlık alanında egzersizlerin rolü, Spor ve Sağlık Araştırmaları* (Eds: Ağgön, E., Çakmak Yıldızhan, & Ağırbaş, Ö.), Akademisyen Kitabevi A.Ş. Ankara, s.1-14.
- Albayrak, V., Gacar, A., Nacar, E., & Tutar, Ö.F. (2021). Examining Addiction Levels of Tablet, Phone, and Computer Gaming According to the Parents' Opinions of Students Participating Summer Sports Schools. *Pakistan Journal of Medical & Health Sciences* 15 (9), 2916-2919.
- Ames, C. (1984). Achievement attributions and self-instructions under competitive and individualistic goal structures. *Journal of educational psychology*, 76(3), 478.
- Ames, C. (1992). Classrooms: Goals, Structures, And Student Motivation. *Journal Of Educational Psychology*, 84(3), 261-271.
- Arslan, S., & Akın, A. (2015). 2x2 Başarı yönelimleri ölçeği (revize formu): geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Sakarya University Journal of Education*, 5(1), 7-15.
- Aytaç, S. (2005). *Çalışma Yaşamında Kariyer*. (1. Baskı), İstanbul: 4 Nokta Matbaacılık.
- Baba Kaya, H., Namlı, S., & Tekkurşun Demir, G. (2018). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin sporcu kimlikleri ve başarı yönelimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(7), 179-196.
- Bozyiğit, E., & Gökbaraz, N. (2020). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinde kariyer stresinin belirleyicileri. *Journal of Computer and Education Research*, 8(15), 181-200.
- Büyükgöze-Kavas, A. (2012). Kariyer karar ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 4(38), 159-168.
- Çelik Menderes, H. (2009). *Üniversite öğrencilerinin başarı amaç oryantasyonlarının stresle başa çıkma tarzları, uygulanım durumları ve akademik başarılarına göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye.
- Deshon, R. P., & Gillespie, J. Z. (2005). A motivated action theory account of goal orientation. *Journal of Applied Psychology*, 90(6), 1096.
- Duru, H., Bayraktar, M., & Gültekin, F. (2020). Öğretmen adaylarının kariyer kararlarının algılanan kariyer engelleri ve kariyer geleceği açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(2), 613-629.
- Dweck, C. S. & Leggett, E. L. (1988). A social-cognitive approach to motivation and personality. *Psychological Review*, 95(2), 256-273.
- Dweck, C. S. (1986). Motivational processes affecting learning. *American psychologist*, 41(10), 1040.
- Elliot, A. J., & Murayama, K. (2008). On the measurement of achievement goals: Critique, illustration, and application. *Journal of Educational Psychology*, 100(3), 613-628.
- Eratlı Şirin, Y. & Aydın, Ö. (2020). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin kariyer değerlerinin incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 317-330.
- Eryenen, G. (2008). *Öğretmen adaylarının hedef yönelimleri, akademik ve öğretmenlik özyeterlikleri arasındaki ilişkiler ile bu değişkenlerin akademik başarının yordanmasındaki rolü*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı, İstanbul, Türkiye.

- Eti (2022). Z kuşağı spor bilimleri öğrencilerinin kariyer algısı ve iş bulma kaygısı. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı, Denizli, Türkiye.
- George, D., & Mallery, P. (2010). SPSS for Windows step by step. A simple study guide and reference (10. Baskı). GEN, Boston, MA: Pearson Education, Inc.
- Güldü, Ö., & Kart, M.E. (2017). Kariyer planlama sürecinde kariyer engelleri ve kariyer geleceği algılarının rolü, *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 72(2), 377-400.
- Işık, E. (2014). Relationship of childhood career development to life satisfaction, and state anxiety. *Elementary Education Online*, 13(2), 682-693.
- Kahya, V., & Ceylan, E. (2018). A research on the relationship between the section of university students and career adaptability. *Press Academia Procedia (PAP)*, (7), 217-222.
- Karakaya, Y.E., Karataş, Ö., Özdenk, Ç., & Karataş, F. (2013). Üniversiteli sporcu öğrencilerin kariyer değerleri algısı, *Doğu Üniversitesi Dergisi*, 14(1), 86-94.
- Karhan, A. (2021). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin kariyer uyum yeteneklerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Karaman, Türkiye.
- Kaya, F. (2016). *Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin başarı yönelimi, kendini engelleme davranışları ve demografik özelliklerinin okula yabancılaşmayı yordama düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, Adana, Türkiye.
- Kayış, A. R. (2013). *Üniversite öğrencilerinin başarı yönelimlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri (Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık) Anabilim Dalı, Eskişehir, Türkiye.
- Koca, A.İ. (2009). *Üniversite öğrencilerinin değerleri ve bireysel özellikleri ile kariyer tercihleri arasındaki ilişki: Çukurova Üniversitesi'nde bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Adana, Türkiye.
- Konter, E. (1996). *Profesyonel futbolcuların bazı kişisel değişkenlerinin durumluk kaygı üzerine etkileri ve durumluk kaygınının takım içi ilişkilerine etkisinin araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, Türkiye.
- Salar, B., Hekim, M., & Tokgöz, M. (2012). 15-18 yaş grubu takım ve ferdi spor yapan bireylerin duygusal durumlarının karşılaştırılması. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (6), 123-135.
- Küçüköğlü, A., Kaya, H. İ., & Turan, A. (2010). Sınıf öğretmenliği abd öğrencilerinin başarı yönelimi algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi (Atatürk Üniversitesi ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2),121-135.
- Mann, L., Harmoni, R. & Power, C. (1989). Adolescent decision-making: The development of competence. *Journal of Adolescence*, 12, 265-278.
- McClelland, D. C. (1961). *The achieving society*. Princeton N. J.: Van Nostrand
- Meryem, A. K., & Tülin, D. (2013). Mezun öğrencilerin kariyer algılamaları: Anadolu Üniversitesi örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 41-52.
- Nicholls, J. G. (1984). Achievement motivation: Conceptions of ability, subjective experience, task choice, and performance. *Psychological review*, 91(3), 328.
- Owen, F. K. (2013). 21. Yüzyılda Kariyer Gelişimi Müdahaleleri. Çev. Ed. Niles, S. G. ve Harris-Bowlsbey (4. Baskı). İstanbul: Nobel Yayınevi.
- Özer, B. U. (2005). *Academic Procrastination: Prevalance, Self-Reported Reasons, Gender Difference And It's Relation With Academic Achievement*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sneva, J. N. (2011). *Exploring career decision-making self-efficacy, career maturity attitudes and racial identity attitudes of college students of color*. Doctoral Dissertation, University at Buffalo, New York, USA.

- Steinkamp, M. W., & Maehr, M. L. (1984). Gender differences in motivational orientations toward achievement in school science: A quantitative synthesis. *American Educational Research Journal*, 21(1), 39-59.
- Sumari, M. (2006). *Family functioning and career decision-making self-efficacy: a study of first year malaysian undergraduate students*. Doctoral Dissertation, Western Michigan University, Michigan, USA.
- Şentürk, E.E., & Buran, K. (2015). Önlisans öğrencilerinin kariyer değerlerini etkileyen faktörler üzerine bir araştırma. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 14. Bürokon Özel Sayısı, 162-180.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5th ed.). Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Tatlısu, T, Ağırbaş, Ö, & Uçan, İ. (2022). *Öğrencilerin Duyularını İfade Etmede Çeşitli Demografik Özelliklerin Etkisinin İncelenmesi*, Her Yönüyle Spor Araştırmaları II, (Eds: Ağırbaş, Ö, Ağgön, E., & Seçkin Ağırbaş, İ), Akademisyen Kitabevi A.Ş. Ankara, s.27-44.
- Toğluk, E. (2009). *Hemşirelik öğrencilerinin başarı yönelimleri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, HEMŞİRELİK ÖĞRETİMİ ANABİLİM Dalı, İstanbul, Türkiye.
- Türker, Ü. (2020). Olimpik okçuluk ve gelişim psikolojisi açısından incelenmesi, *Anatolia Sport Research*, 1(1): 5-24.
- Türker, Ü. (2022). *Spor bilimleri öğrencilerinin SARS-COV-2 (COVID-19) sürecinde kariyer farkındalıkları*. Her Yönüyle Spor Araştırmaları II (Eds: Ağırbaş, Ö, Ağgön, E., Seçkin Ağırbaş, İ.), Akademisyen Kitabevi A.Ş. Ankara, s.89-100.
- Ulaş, Ö. (2016). *Kariyer kararı verme öz-yetkinliği: Bir model testi*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ulaş-Kılıç, Ö. (2018). Üniversite son sınıf öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinliği düzeylerini etkileyen değişkenler. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 248-275.
- Yeşilyaprak, B. (2011). *Mesleki Rehberlik Ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Yusupu, R. (2015). *Üniversite öğrencilerinde kariyer kararları ile mükemmeliyetçilik, öğrenme motivasyonu ve akademik başarı arasındaki ilişkiler*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye.
- Zeze, B., Köse, O., Tosun, A., Yılmazoğlu, S. & Tekdemir, H.A. (2021). *Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin spora yönelik tutumları ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelenmesi*, Her Yönüyle Spor Araştırmaları I (Eds: Ağırbaş, Ö, Uçan, İ. Tatlısu, B.), Akademisyen Kitabevi A.Ş. Ankara, s.33-46.